

PM 2014:127 RI+IV (Dnr 001-804/2014)

En digital agenda i människans tjänst - en ljusnande framtid kan bli vår (SOU 2014:13)

Remiss från Näringsdepartementet

Borgarrådsberedningen föreslår att kommunstyrelsen beslutar följande.
Som svar på remissen ”En digital agenda i människans tjänst - en ljusnande
framtid kan bli vår” (SOU 2014:13) hänvisas till vad som sägs i promemorian.

Föredragande borgarråden Sten Nordin och Lotta Edholm anför följande.

Ärendet

Näringsdepartementet har remitterat Digitaliseringskommissionens delbetänkande ”En digital agenda i människans tjänst - en ljusnande framtid kan bli vår” (SOU 2014:13). Regeringen vill ha synpunkter på betänkandets kapitel fem, Digitaliseringens möjligheter behöver uppmärksammas inom skola och undervisning.

Digitaliseringskommissionen presenterar i delbetänkandet en fördjupad lägesgenomgång inom skola och undervisning och ger ett antal förslag som på olika sätt syftar till att öka de digitala inslagen i den svenska grund- och gymnasieskolans undervisning.

Remissen finns att läsa i sin helhet på [regeringens hemsida](#).

Beredning

Ärendet har remitterats till stadsledningskontoret, utbildningsnämnden och Stockholms Stadshus AB. Stockholms Stadshus AB har i sin tur underremitterat ärendet till AB Stokab. På grund av kort remisstid har utbildningsförvaltningen svarat med ett kontorsyttrande.

Stadsledningskontoret konstaterar att det till stora delar råder en samsyn mellan stadens it-strategi för bättre lärande och Digitaliseringskommissionens delbetänkande.

Utbildningsförvaltningen konstaterar att stadsledningskontorets beredning av remissvaret har skett i nära samarbete med utbildningsförvaltningen och att man därför inte har några ytterligare synpunkter på remissen.

Stockholms Stadshus AB ser positivt på utvärderingen av Sveriges position och genomförande av en digital agenda för att stärka landets konkurrenskraft som IT-nation.

Våra synpunkter

Som stadsledningskontoret kan konstatera råder det i stora delar en samsyn mellan Stockholms stads it-strategi för bättre lärande och Digitaliseringskommissionens nu remitterade delbetänkande. Den största skillnaden ligger i att delbetänkandet inskränker sig till att huvudsakligen omfatta grund- och gymnasieskola. Det tycker vi är olyckligt. Barn kommer tidigt i kontakt med it och det är därför viktigt att förskolan kan inkludera it i det pedagogiska arbetet. Det är därför angeläget att förskoleperspektivet tas tillvara, exempelvis i de statliga kompetensutvecklingsinsatser som föreslås i delbetänkandet.

Vi ställer oss positiva till att en revidering av läroplanerna för grund- och gymnasieskolan görs enligt delbetänkandets förslag. En revidering ger skolhuvudmännen ett tydligt incitament för en fortsatt digitalisering av grund- och gymnasieskolan. Det är bra att utredningen tydliggör insatser som utvecklar elevernas logiska tänkande, uppmuntrar till kreativ problemlösning och tydliggör vikten av att arbeta kritiskt när det gäller inhämtandet av information via digitala verktyg.

I övrigt hänvisar vi till stadsledningskontoret och Stockholms Stadshus AB:s yttranden.

Vi föreslår att borgarrådsberedningen föreslår att kommunstyrelsen beslutar följande.

Som svar på remissen ”En digital agenda i människans tjänst - en ljusnande framtid kan bli vår” (SOU 2014:13) hänvisas till vad som sägs i promemorian.

Stockholm den 10 september 2014

STEN NORDIN

Bilaga

Remissen, sammanfattning

Borgarrådsberedningen tillstyrker föredragande borgarrådens förslag.

Miljöpartiet avstår från att delta i beslutet.

Kommunstyrelsen

Miljöpartiet avstår från att delta i beslutet.

Remissammanställning

Ärendet

Näringsdepartementet har remitterat Digitaliseringskommissionens delbetänkande ”En digital agenda i människans tjänst - en ljusnande framtid kan bli vår” (SOU 2014:13). Regeringen vill ha synpunkter på betänkandet. Remissen är begränsad till kapitel fem, som innehåller en fördjupad lägesgenomgång inom skolområdet och ett antal förslag som på olika sätt syftar till att öka de digitala inslagen i den svenska grund- och gymnasieskolans undervisning.

I delbetänkandet konstateras bland annat att med hjälp av it kan svensk skola och undervisning öka verksamhetens innovativa förmåga och kvalitet i att förmedla relevanta kunskaper. Ökade inslag av it i undervisningen bedöms främja flickors intresse för it och på sikt bidra till att minska snedrekryteringen till högre utbildningar med it-inriktning. Något som i sin tur, enligt Digitaliseringskommissionen, i förlängningen kan bidra till att minska den skeva könsfördelningen inom it-branschen.

Digitaliseringskommissionen menar vidare att, trots att läroplaner och kursplaner blivit tydligare ifråga om betydelsen av att föra in ett digitalt perspektiv och digitala tekniker i undervisningen, så saknas motsvarande formuleringar i kunskapskraven.

I delbetänkandet framhålls att användningsgraden av datorer i den svenska skolan är ungefär densamma som genomsnittet inom EU. Användningsformerna är dock relativt statiska, datorerna används främst till att skriva, söka information och i någon mån göra presentationer. Digitaliseringskommissionen lyfter i delbetänkandet möjligheten att utveckla användningsområdena, något som syftar till att ge eleverna grundläggande kunskaper för att kunna hantera sin digitala vardag och kunna behärska sina digitala verktyg.

Ungefär hälften av lärarna anser, enligt delbetänkandet, att de har behov av kompetensutveckling inom områdena att förebygga kränkningar på internet, it som pedagogiskt verktyg, hantering av bild, ljud och film, säker användning av internet samt lag och rätt på internet. Tre av tio lärare anger ganska eller mycket stort behov av kompetensutveckling ifråga om grundläggande datorkunskap, som att öppna och spara dokument, hantera filer och arbeta i olika datorprogram.

Digitaliseringskommissionens förslag

Delbetänkandet innehåller ett antal konkreta förslag, vilka redovisas i punktform nedan.

- Skolverket ges i uppdrag att senast under år 2015 föreslå en revidering av läroplanerna för grund- och gymnasieskolan i syfte att föra in begreppet digital kompetens som en basfärdighet.
- Skolverket ges i uppdrag att revidera kursplanerna i ämnena bild, historia, matematik, samhällskunskap, slöjd, svenska och teknik i syfte att stärka logiskt tänkande och kreativ problemlösning samt källkritik med hjälp av digitala verktyg.

- Skolverket ges i uppdrag att revidera kunskapskraven i grundskolans kursplaner samt i gymnasieskolans ämnesplaner så att de omfattar de digitala förmågor som de reviderade läroplanerna, kursplanerna och ämnesplanerna beskriver.
- Skolverket ges i uppdrag att utreda hur digitalt baserade nationella prov kan införas i grund- och gymnasieskolan samt kostnader och tidsplan för detta. Utgångspunkt ska vara de förtydligade kunskapskraven utifrån ett digitaliseringsperspektiv som föreslås i läro- och kursplaner.
- Regeringen tillsätter en utredning om ökade möjligheter för skolhuvudmän att erbjuda och använda nätbaserad undervisning som ett komplement till och en kvalitetsförstärkning av den lokala undervisningen.
- En nationell satsning för att lyfta lärarnas digitala kompetens genomförs. Skolhuvudmännen föreslås få möjlighet att enskilt eller i samverkan med andra skolhuvudmän och högskolor genomföra kompetensutvecklingsinsatser som utgår från lokala erfarenheter och goda exempel.
- Skolverket ges i ett första steg uppdraget att ta fram närmare riktlinjer och upplägg samt kostnadsberäkning för en sådan kompetensutvecklingsinsats. I ett andra steg ges myndigheten i uppdrag att genomföra satsningen och fördela medel till skolhuvudmän efter ett ansökningsförfarande.
- Skolverket ges även i uppdrag att påskynda kodifieringen av framgångsrika lokala praktiker för digitalt baserad undervisning till att bli beprövad erfarenhet som kan användas i kompetensutvecklingsinsatser i hela landet.
- En nationell satsning för att lyfta rektorers digitala kompetens genomförs. Skolverket ges i ett första steg uppdraget att ta fram närmare riktlinjer och kostnadsberäkning för en satsning där myndigheten fördelar medel till skolhuvudmän efter ansökan. I ett andra steg genomförs satsningen där Skolverket samordnar insatsen och fördelar medel till skolhuvudmän efter ansökan.
- Regeringen tar initiativ till översyn av examensmålen för lärarutbildningarna i syfte att förtydliga och föra in ytterligare krav om pedagogisk och ämnesinriktad digital kompetens.
- En undersökning av den pedagogiska digitala kompetensen hos personal som undervisar inom lärarutbildningarna genomförs.
- Skolverket ges i uppdrag att årligen följa upp användningen av digitala resurser och den digitala kompetensen i förskola, skola och vuxenutbildning i syfte att skapa bättre beslutsunderlag för lokala och nationella beslutsfattare.
- FoU-medel anslås i syfte att stärka den svenska kunskapsbasen kring it och lärande. Fokus bör särskilt ligga på pedagogiska effekter av användning av digitala resurser i undervisningen.

Verket för innovationssystem (Vinnova) ges i uppdrag att stödja etableringen av testbäddar för framtidens lärande, samt fördela FoU-medel för att driva fram nyskapande digitala läromedel och undervisningsformer. Syftet är att underlätta och stimulera skolhuvudmännens arbete med att utveckla, införa och använda it som en integrerad del i undervisningen.

Beredning

Ärendet har remitterats till stadsledningskontoret, utbildningsnämnden och Stockholms Stadshus AB. Stockholms Stadshus AB har i sin tur underremitterat ärendet till AB Stokab. På grund av kort remisstid har utbildningsförvaltningen svarat med ett kontorsyttrande.

Stadsledningskontoret

Stadsledningskontorets yttrande daterat den 7 augusti 2014 har i huvudsak följande lydelse.

Kommunfullmäktige antog den 2 maj 2011 *It-strategi - för ett bättre lärande*. (utl: 2011:59). Strategin omfattar alla kommunala skolformer och förskolor; det vill säga förskola, förskoleklass, grundskola, obligatorisk särskola, gymnasieskola, gymnasiesärskola, vuxenutbildning och särvux.

Strategin innehåller fem olika delar: infrastruktur för ökad tillgänglighet, förbättrad digital kompetens hos alla, digitalt innehåll, samarbete och kommunikation samt uppföljning.

I stadens arbete att realisera it-strategin för ett bättre lärande ingår bland annat följande insatser:

- Etablera Skolplattform Stockholms olika delar
 - Nytt gemensamt barn- och elevregister
 - Närvaro- och frånvaroregistrering
 - Elevdokumentation
 - Schemaläggning
 - Pedagogisk planering
 - Pedagogiskt material
- 1:1-satsning för samtliga gymnasieelever
- Två större satsningar på surfplattor i skolan
- Etablera ett verktyg för självskattning av it-mognaden.

Stadsledningskontoret kan konstatera att det till stora delar råder en samsyn mellan stadens it-strategi för bättre lärande och Digitaliseringskommissionens delbetänkande. Dock inskränker sig delbetänkandet till att huvudsakligen omfatta grund- och gymnasieskola, något som stadsledningskontoret finner olyckligt. Barn kommer tidigt i kontakt med it och det är därför viktigt att förskolan inkluderar it i det pedagogiska arbetet. Det är angeläget att förskoleperspektivet tas tillvara, exempelvis i de statliga kompetensutvecklingsinsatser som

föreslås i delbetänkandet.

Stadsledningskontoret delar Digitaliseringskommissionens uppfattning om it i skolan som ett viktigt instrument för att främja jämställdheten. Av stadens it-strategi för bättre lärande framgår bland annat att it i lärandet ger bättre möjligheter till individualisering för alla, inte minst för barn och elever i behov av särskilt stöd och för de elever som är i behov av större utmaningar. It i lärandet motverkar skillnader mellan olika kulturer, kön och social bakgrund.

Vad gäller de konkreta förslag som framgår i delbetänkandet ställer sig stadsledningskontoret positivt till att en revidering av läroplanerna för grund- och gymnasieskolan görs. En revidering i enlighet med Digitaliseringskommissionens förslag ger skolhuvudmännen ett tydligt incitament för en fortsatt digitalisering av grund- och gymnasieskolan.

Att, som föreslås i delbetänkandet, revidera kursplanerna i ämnena bild, historia, matematik, samhällskunskap, slöjd, svenska och teknik är, enligt stadsledningskontoret, ett steg i rätt riktning för den fortsatta digitaliseringen av skolan. Det är bra att utredningen tydliggör insatser som utvecklar elevernas logiska tänkande, uppmuntrar till kreativ problemlösning och tydliggör vikten av att arbeta kritiskt när det gäller inhämtandet av information via digitala verktyg.

Stadsledningskontoret ställer sig även positivt till förslaget att revidera kunskapskraven i grundskolans kursplaner samt i gymnasieskolans ämnesplaner. Genom att förtydliga de digitala förmågorna får skolhuvudmännen ytterligare incitament för vad som behövs och krävas för att eleverna ska kunna uppnå dessa mål.

Vidare är det, enligt stadsledningskontoret, bra att Skolverket föreslås få i uppdrag att utreda hur digitalt baserade nationella prov kan införas i grund- och gymnasieskolan. Ambitionen måste, enligt stadsledningskontoret, vara att nationella prov genomförs digitalt. Inte minst för att främja neutral rättning samt att viktig lärartid frigörs då rättningen automatiseras.

Vidare är det positivt att skolhuvudmännen föreslås få ökad möjlighet att bedriva distans- och fjärrundervisning. I Stockholms stad sker redan detta genom Sofia Distans, som under flera år bedrivit distansundervisning riktad mot utlandssvenskar. Att ha tillgång till distans- och fjärrundervisning även inom landet kommer att vara positivt för huvudmän som av olika skäl har svårt att erbjuda olika typer av utbildningar. Förslaget bedöms skapa förutsättningar för kvalitetsförstärkning av den lokala undervisningen

I delbetänkandet föreslås att det ska vara ett krav att samtliga gymnasieelever ska ha genomfört minst en nätbaserad utbildning. Detta förslag ställer sig stadsledningskontoret tveksamt till. Förslaget riskerar att styra mot att själva konceptet nätbaserad utbildning blir viktigare än utbildningens innehåll och att den nätbaserade utbildningen upplevs som konstruerad. Om förslaget blir verklighet är det av stor vikt att de obligatoriska nätbaserade utbildningarna uppfattas som äkta och meningsfulla.

Stadsledningskontoret delar Digitaliseringskommissionens iakttagelser om behovet av kontinuerlig digital kompetensutveckling för skolans personal, såväl lärare som skolledare. Flera utredningar pekar på att lärarna är i behov av ytterligare digital kompetens, framför allt hur digitala arbetssätt stöder lärarna både i det pedagogiska och i det administrativa arbetet och hur digitala arbetssätt stöder eleverna i deras lärande.

Stadsledningskontoret delar också Digitaliseringskommissionens bedömning att uppvisande av goda exempel är ett viktigt redskap för att åstadkomma en kompetensutveckling. Stadsledningskontoret är positivt till att lyfta fram insatser där digital undervisning gör skillnad och där den leder till bättre undervisning för eleverna.

Den forskning som har genomförts avseende digital utveckling inom skolområdet pekar på rektorens viktiga roll när det gäller att driva på utvecklingen och att inspirera till

användning av digitalt lärande. För att en rektor ska kunna driva dessa frågor bör vederbörande ha hög kompetens inom området och även själv vara ett föredöme när det gäller egen digital användning. Därför är det av stor vikt att rektorernas digitala kompetens lyfts. Många goda exempel på rektorer som gått i bräsch finns, både på nationell och på internationell nivå. Dessa bör uppmärksammas.

Under flera år har lärarstudenter signalerat att lärarutbildningarna inte hänger med när det gäller det digitala perspektivet. Därför ser stadsledningskontoret positivt på förslaget i delbetänkandet att en översyn av examensmålen görs och att personalens digitala kompetens kartläggs. Det är av stor vikt att de lärare som examineras från lärarutbildningarna har ett digitalt perspektiv och att de även har ett förhållningssätt där de kan identifiera när det digitala inslaget ger ett mervärde för eleverna.

Att Skolverket ges i uppdrag följa upp användningen av digitala resurser och den digitala kompetensen i förskola, skola och vuxenutbildning i syfte att skapa bättre beslutsunderlag för lokala och nationella beslutsfattare är bra. Uppföljningen såsom den beskrivs i delbetänkandet är rimligen ganska resurskrävande. Därför ställer stadsledningskontoret sig tveksamt till att uppföljningen genomförs årligen.

Stadsledningskontoret kan avslutningsvis konstatera att även om de i delbetänkandet föreslagna åtgärderna är angelägna och välkomna är det mycket viktigt att understryka att landets kommuner inte sitter överksamla när det gäller att öka de digitala inslagen i skolan. Stockholms stad vidtar steg för steg åtgärder som syftar till att realisera stadens strategi för ett bättre lärande. Ett exempel som i sammanhanget bör lyftas fram är det av utbildningsförvaltningen framtagna verktyget för självskattning.

I det webbaserade verktyget för självskattning får lärarna placera sig själva i förhållande till definierade målbilder. När självskattningen är genomförd får varje lärare förslag på åtgärder de bör genomföra för att öka sin digitala mognad. Utifrån dessa förslag skapar läraren en handlingsplan. På samma sätt får rektorn en total bild över personalens digitala mognad. Utifrån denna bild sätter rektorn ihop en handlingsplan. Handlingsplanen ska mynna ut i ett antal aktiviteter. Tanken är att arbetet följs upp lokalt av rektor men även i den resultatdialog som rektorn har med sin grund- respektive gymnasiechef.

Ett annat exempel som syftar till att öka den pedagogiska kompetensen och den digitala mognaden hos stadens pedagoger är inspirationsplatsen Pedagog Stockholm, en sida där goda exempel och verktyg i arbetet samlas och åskådliggörs. Eftersom sidan ligger på internet är den öppen och tillgänglig för alla som vill söka inspiration i arbetet.

Utbildningsförvaltningen

Utbildningsförvaltningens tjänsteutlåtande daterat den 1 september 2014 har i huvudsak följande lydelse.

Stadsledningskontorets beredning av remissvaret har skett i nära samarbete med utbildningsförvaltningen. Utbildningsförvaltningen har därför inga ytterligare synpunkter på remissen än de som framgår av stadsledningskontorets tjänsteutlåtande.

Stockholms Stadshus AB

Stockholms Stadshus AB:s tjänsteutlåtande daterat den 14 juli 2014 har i huvudsak följande lydelse.

Stokabs remissvar har i huvudsak följande lydelse:

I delbetänkandet "En digital agenda i människans tjänst - en ljusnande framtid kan bli vår" SOU 2014:13, lyfter Digitaliseringskommissionen fram en rad möjligheter tillgången till IT medger och en del områden där insatser bör göras.

En förutsättning för att Sverige ska fortsätta utvecklas som IT-nation samt kunna möta dagens och framtidens utmaningar är att den grundläggande IT-infrastrukturen (fiberoptiska kablar) finns tillgänglig för alla på likvärdiga villkor.

Det är därför naturligt att infrastrukturen har prioriterats vid framtagandet av de regionala agendorna. Stockholms stad har i över 20 år arbetat med att bygga ut ett operatörsneutralt nät, öppet för alla på likvärdiga villkor och har idag världens största öppna fibernät, till vilket över 90 procent av hushållen och nästan 100 procent av företagen har möjlighet att ansluta sig till.

I delbetänkandet konstateras att de svenska skolorna är bättre uppkopplade än många andra länders och konsultföretaget PwC konstaterar i sin rapportserie "Cities of Opportunity", att Stockholm har världens bäst uppkopplade skolor och är den stad (bland de jämförda) där flest företag och invånare nyttjar de möjligheter IT medger.

Skapandet av innovationer, hanteringen av de utmaningar omsorgen står inför, byggandet av ett hållbart samhälle samt så kallade smarta städer, underlättas kraftigt om den grundläggande IT-infrastrukturen är operatörsneutral och tillgänglig för alla.

För att Sverige som nation till fullo ska kunna dra fördel av alla de möjligheter IT medger, bör den grundläggande fiberinfrastrukturen tillhandahållas av det offentliga för att garantera operatörsoberoende konkurrens, mångfald och valfrihet. Regeringen borde i ett första skede följa Sveriges Kommuner och Landstings råd om att samla den nationellt ägda IT-infrastrukturen för att tillsammans med de kommunala stadsnäten skapa en operatörsoberoende neutral fiberinfrastruktur på nationell nivå. Den prisreglering av den svenska fibermarknaden som har införts är olycklig och motverkar fiberutbyggnad samt riskerar att leda till en återmonopolisering av fibernäten.

Enligt Acreo Swedish ICT har Stockholms stads operatörsneutrala öppna fibernät inneburit en samhällsekonomisk vinst på minst 16 miljarder kronor (3 gånger mer än gjord investering). Digitaliseringskommissionen bör därför i sitt fortsatta arbete belysa betydelsen av tillgången till operatörsoberoende offentlig ägd IT-infrastruktur (*bilaga*).

Koncernledningens synpunkter

Koncernledningen ser positivt på utvärderingen av Sveriges position och genomförande av en digital agenda för att stärka landets konkurrenskraft som IT-nation. Som ansvariga för ägarstyrning av stadens bolag kommenteras i huvudsak förslagen avseende utveckling av IT-infrastruktur medan förslagen avseende utökad och effektivare nyttjande och utbildning för IT hänvisas till stadens utbildningsnämnds yttrande.

Koncernledningen ser positivt på regeringens initiativ till samordning av utbyggnad av infrastruktur för IT genom undertecknande av avsiktsförklaringar för regionala digitala agendor. Stadsnäten är i detta sammanhang viktiga för att det ska bli en långsiktighet i de investeringar som genomförs. Fiberutbyggnad är idag och för framtiden att jämställa med annan infrastruktur som exempelvis vägar. Samtidigt är det dock viktigt att samordningen och den digitala agendan utgår ifrån respektive regions specifika förutsättningar så den nationella samordningen bör hållas på en strategisk nivå medan det operativa ansvaret för utvecklingen även fortsättningsvis ligger på den regionala nivån.

Stadsnäten utgör också ett viktigt instrument för att bibehålla konkurrensen i marknaden i förhållande till det fåtal nationella aktörer som finns i dagsläget. Stadsnäten utgör också många gånger en förutsättning för att IT-infrastruktur ska utvecklas i de mindre tätbefolkade områden där lönsamheten i utbyggnaden är begränsad.

Koncernledningen delar också analysen slutsatser att det råder ett ökande behov av kompetens inom IT-området och det är viktigt att arbeta med utbildnings- och

näringslivsinsatser för att utveckla och tillgodose den ökande efterfrågan på kvalificerade tjänster inom IT-sektorn. Detta är viktigt både för Sverige som helhet och för Stockholmsregionen som redan idag har en uttalad profilering av näringslivet mot ICT-sektorn, bl.a. tack vare den strategiska satsning staden gjort avseende utbyggnad av infrastruktur för digitala tjänster.

Sammantaget ser koncernledningen positivt på den redovisade utvärderingen och förslagen i delbetänkandet. Koncernledningen delar dock Stokabs uppfattning, att det samhällsekonomiska värdet av investeringar som syftar att ge tillgång till operatörsoberoende infrastruktur bör belysas ytterligare i det fortsatta arbetet.